

การศึกษาวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติศาสตร์ของภาษาตระกูลไท-จีน  
เรื่อง ความสัมพันธ์ของเสียง /h/ ในภาษาไทยถิ่นอีสานกับเสียง /h/ ในภาษาจีน

**An Analytical Study of the Historical Linguistics of the Tai-Chinese  
Language Family:**

**The Relationship between the /h/ Sound in the Thai Isaan**

**Vernacular and the /h/**

**Sound in the Chinese Language**

*เมชฌ สอดส่องกฤษ<sup>1</sup>*

*Metcha Sodsongkrit*

### **Abstract**

The objective of this research was to analyze the relationship between the Thai Isaan vernacular and the Chinese language as they both belonged to the Tai-Chinese language family by focusing on analyzing and explaining the relationship between the /h/ sounds in both languages. The research methodology in this research was selecting words with the /h/ initial consonant in the Thai Isaan vernacular and comparing them with words with the /h, k/ initial consonant in the Chinese language. As for the research result, the selected Thai Isaan words in the list were actually vocabulary shared by the Chinese language. The /h/ sound in the Isaan vernacular was a cognate sound of the Chinese language, whereas when compared to the Thai language the relationship was less strong. That was, it was merely a sound correspondent to the /r/ sound in the Thai language. This research result was another piece of evidence that supports that the Thai-Lao people or the Isaan people were the group closely related to the ethnic group that speak the language of the Tai language family living in the south of China. This showed that the Isaan language was related

---

<sup>1</sup> ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาจีน สาขาภาษาและวรรณคดีตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Assistant Professor, Ph.D, A lecturer of the Chinese Language Program, Eastern Languages and Literature Department, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University, Ubon Ratchathani, Thailand. 泰]魏清, 泰国乌汶大学文学院东方语言文学系中文部讲师

to the Chinese language, which corresponded with the fact that the ascendants of the Isaan people who in the past scattered through the south of China had expanded their habitation territory down to the north of Laos and into the Isaan region of Thailand.

**Key words** : Isaan dialect, Tai language family, Tai-Chinese cognate vocabularies.

### บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาษาไทยถิ่นอีสานกับภาษาจีนในฐานะภาษาร่วมตระกูลไท-จีน โดยมุ่งวิเคราะห์และอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเสียง /h/ ในทั้งสองภาษา วิธีการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ คัดเลือกคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นเสียง /h/ ในภาษาไทยถิ่นอีสาน เปรียบเทียบกับคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นเสียง /h, k/ ในภาษาจีน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รายการคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานที่เลือกมาถือว่าเป็นคำศัพท์ร่วมแท้กับภาษาจีน เสียง /h/ ในภาษาอีสานเป็นเสียงร่วมตระกูลกับภาษาจีน ในขณะที่เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยกลับพบว่ามีความสัมพันธ์ที่เบาบางกว่า กล่าวคือ เป็นเพียงเสียงปฏิภาคกับเสียง /r/ ในภาษาไทยเท่านั้น ผลการวิจัยนี้เป็นหลักฐานอีกข้อหนึ่งที่สนับสนุนได้ว่าคนไทยลาว หรือคนอีสานนั้นเป็นกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีนอย่างใกล้ชิด แสดงให้เห็นว่า ภาษาอีสานมีความเกี่ยวข้องกับภาษาจีน ดังข้อเท็จจริงที่ว่าบรรพบุรุษของชาวอีสานที่แต่เดิมกระจายตัวอยู่ทางตอนใต้ของจีน ได้ขยายเขตที่อยู่อาศัยลงมาถึงตอนเหนือของลาว แล้วเลยเข้าสู่ภาคอีสานของไทย

**คำสำคัญ** ภาษาอีสาน ภาษาดตระกูลไท คำศัพท์ร่วมเชื้อสายไท – จีน

## ความนำ

ในระหว่างศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาษาไทยถิ่นอีสานกับภาษาจีนในฐานะภาษาร่วมตระกูลไท-จีน” ผู้เขียนพบว่า มีคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานที่ไม่รวมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไท เหมือนกันกับภาษาจีน<sup>1</sup> ทั้งเสียงและความหมายเป็นจำนวนมาก เช่น

**สว่าง** ตรงกับภาษาจีนคำว่า 爽 (shuang3)<sup>2</sup> ปลอดโปร่ง โล่งสบาย

**ถั่ง** ตรงกับภาษาจีนคำว่า 淌 (tang3) หมายถึง ลักษณะการไหลบ่าของน้ำ

**เหิง** ตรงกับภาษาจีนคำว่า 恒 (heng2) หมายถึง ยาวนาน

**จ่าน** ตรงกับภาษาจีนคำว่า 展 (zhan3) หมายถึง แผ่ออก ขยายออก กระจายออกไป

**ซอ** คล้ายกับภาษาจีนคำว่า 双 (shuang1) หมายถึง ลักษณะสิ่งของที่เป็นคู่

ไม่เพียงคำโดดเท่านั้นที่พบว่ามีคำที่มีเสียงและความหมายเหมือนกัน ยังพบคำในลักษณะนี้ ในคำเสริมสร้อยภาษาอีสานอีกเป็นจำนวนมากกว่าร้อยคำขึ้นไป และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีกฎเกณฑ์ เช่น มีหน่วยเติมหน้า มีหน่วยเติมหลัง มีหน่วยเติมกลาง มีการแจกพยางค์ มีการสลับที่ มีเสียงปฏิภาค มีการแปรเสียงอักษระเป็นเสียงพยัญชนะต้น ยกตัวอย่างเช่น<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup>ภาษาจีนแบ่งออกเป็น 7 สำเนียง ได้แก่ 1. กลุ่มสำเนียงภาษากวาน (Guanhua 官话) คือสำเนียงที่พูดอยู่บริเวณภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ บริเวณเมืองหุเป่ย์ ชื่อชนวน (เสฉวน) ฉงชิ่ง หยุนหนาน กุ้ยโจว หูหนาน เจียงซี อันฮุย และเจียงซู กลุ่มสำเนียงภาษากวานนี้เป็นสำเนียงพื้นฐานของภาษาจีนกลางปัจจุบัน ที่เรียกว่า ผู้ทงฮว่า (Putonghua 普通话) กลุ่มสำเนียงภาษานี้คิดเป็น 70% ของสำเนียงภาษาจีนทั้งหมด คำว่า “ภาษาจีน” ในบทความนี้ หมายถึง ภาษาจีนผู้ทงฮว่า สำหรับกลุ่มสำเนียงภาษาอื่นๆ ได้แก่ 2. กลุ่มสำเนียงภาษาอู๋ (Wuyu 吴语) คือสำเนียงที่พูดอยู่บริเวณเจียงหนาน เจียงเจ้อ ตอนใต้ของเจียงซู เจ้อเจียง ช่างไห่ (เซียงไฮ้) ตอนใต้ของอันฮุย สำเนียงภาษานี้คิดเป็น 9.1% ของสำเนียงภาษาจีนทั้งหมด 3. กลุ่มสำเนียงภาษาเค่อเจีย (หรือที่เรียกว่าเคะKejia 客家) คือสำเนียงที่พูดอยู่บริเวณภาคใต้ของจีน บริเวณกวางตุ้ง (กวางตุ้ง) ผู้เจี้ยน (ฮกเกี้ยน) เจียงซี กว่างซี (กวางสี) ไถวัน (ไต้หวัน) เสฉวน กลุ่มสำเนียงภาษานี้คิดเป็น 4% ของสำเนียงภาษาจีนทั้งหมด 4. กลุ่มสำเนียงภาษาหมิ่น (Minyu 闽语) คือสำเนียงที่พูดอยู่บริเวณมณฑลฝูเจี้ยน ไต้หวัน กว่างตง ไทหนาน (ไหหลำ) กว่างซี และประเทศในเอเชียอาคเนย์ กลุ่มสำเนียงภาษานี้คิดเป็น 4.5% ของสำเนียงภาษาจีนทั้งหมด 5. กลุ่มสำเนียงภาษาเยว่ (Yueyu 粤语) คือสำเนียงภาษากวางตุ้ง ไปฮว่า กว่างผู้ฮว่า ที่พูดอยู่บริเวณกวางโจว กว่างซี เซียงก้ง (ฮ่องกง) ฮ่าเหมิน (มาเก๊า) กลุ่มสำเนียงภาษานี้คิดเป็น 5% ของสำเนียงภาษาจีนทั้งหมด

ชองล่อง /บอกลักษณะสิ่งของที่อยู่เป็นคู่/	shuang1 /คู่/
จ่านพ่าน /บอกลักษณะของการแผ่ขยายออก/	zhan3 / ขยาย/
ตั้งหล้าง /ลักษณะที่เป็นหลุมโพรง/	dang1 / หลุม โพรง/
ก่งด่ง /บอกลักษณะของที่โค้งงอ/	gong1 / โกง โค้ง/
ชะชาย /บอกลักษณะสิ่งของที่กระจัดกระจาย/	sa3 / กระจัดกระจาย/

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น เป็นเพียงไม่กี่คำในจำนวนกว่า 500 คำ ที่มีเสียงเหมือนกัน มีความหมายเหมือนกันหรือสอดคล้องสัมพันธ์กัน ประเด็นสำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ จำนวนคำดังกล่าวมีกลุ่มเสียงที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือ เสียงพยัญชนะต้น ฮ ในภาษาอีสาน อันเป็นที่ทราบกันดีในหมู่นักภาษาศาสตร์และผู้รู้ภาษาไทยและภาษาอีสานว่าเสียง ฮ ในภาษาอีสานนี้ เป็นเสียงปฏิภาคกับเสียง ร ในภาษาไทยกลาง เช่น เอือน – เรือน / ฮ้าน – ร้าน / เอือ – เรือ / ฮ้อง – ร้อง / ฮ้อน – ร้อน / ฮัก – รัก เป็นต้น เดิมทีเป็นที่เข้าใจกันอย่างนั้นว่าพยัญชนะ ฮ ในภาษาอีสานก็คือเสียงพยัญชนะ ร ในภาษาไทย หากได้เป็นสาระสำคัญแต่อย่างใด แต่หากพิจารณาถึงตระกูลภาษาใหญ่ของภาษาตระกูลไทที่นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าภาษาตระกูลไทเป็นหนึ่งในตระกูลภาษาใหญ่จีน – ทิเบต (เรื่องเดช: 2531,2) แล้วจะเห็นว่า

6. กลุ่มสำเนียงภาษาเซียง (Xiangyu 湘语) คือสำเนียงภาษาหูหนาน ภาษาหว่านทุกว้าง พูดยอยู่ในบริเวณกว้างซี เสดวน กลุ่มสำเนียงภาษานี้คิดเป็น 5% ของสำเนียงภาษาจีนทั้งหมด 7. กลุ่มสำเนียงภาษากัน (Ganyu 赣语) ได้แก่สำเนียงภาษาเจียงซี หานานซัง พูดยู่บริเวณตอนกลางของเจียงซี อันฮุย หูเป่ย์ หูหนาน ลั่วหยาง ผิงเจียง สำเนียงภาษานี้คิดเป็น 2.4% ของสำเนียงภาษาจีนทั้งหมด (สรุปจาก Li Rulong (李如龙:2005) และข้อมูลจากเว็บไซต์การศึกษาของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง <http://www.pkucn.com>)

<sup>2</sup> สัทอักษรที่ใช้อ่านภาษาจีนปัจจุบันในบทความนี้เป็นระบบสัทอักษรจีนที่เรียกว่า Pinyin (拼音) พัฒนาขึ้นในปี 1954 โดยคณะกรรมการปฏิรูปอักษรจีน ถือว่าเป็นระบบการถ่ายทอดเสียงที่เหมาะสมสำหรับภาษาจีนกลาง โดยในปี ค.ศ. 1977 องค์การมาตรฐานนานาชาติ (ISO) ก็ได้รับเอาระบบอักษรพินอินเป็นระบบมาตรฐาน (ISO 7098) ในการถ่ายทอดเสียงภาษาจีนปัจจุบันด้วยอักษรโรมัน (The Standard Romanization For Modern Chinese) ตัวเลขที่กำกับหลังคำคือเสียงวรรณยุกต์มี 4 ระดับเสียง แทนด้วยเลข 1, 2, 3, และ 4 ตามลำดับ

<sup>3</sup> สามารถอ่านข้อมูลเพิ่มเติมได้ในบทความของผู้เขียนเอง ชื่อเรื่อง “คำเสริมสร้อยสองพยางค์ในภาษาอีสานที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายไท-จีน”

ทั้งภาษาไทยและภาษาอีสานซึ่งจัดอยู่ในสาขาภาษาไท มีความเกี่ยวข้องกับภาษาจีนอย่างแน่นนอนในฐานะภาษาร่วมตระกูลใหญ่ จากการเทียบคำภาษาอีสานที่มีพยัญชนะต้นเสียง /h/ ซึ่งตรงกับคำภาษาไทยพยัญชนะต้นเสียง /r/ นั้นพบว่า มีคำทั้งที่รวมและไม่รวมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไทที่ตรงกันกับคำภาษาจีนที่มีพยัญชนะต้น /h/<sup>1</sup> และเสียงที่มีฐานกรณ์ใกล้เคียงกันคือเสียง /k/ อันเป็นข้อสงสัยว่า “เสียงพยัญชนะต้น /h/ ในภาษาอีสานเป็นเสียงดั้งเดิมร่วมเชื้อสายกับภาษาตระกูลไท-จีน” หรือไม่ หรือจะเป็นเพียงการตรงกันโดยบังเอิญเท่านั้น เป็นประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอในบทความนี้

### ความสัมพันธ์ของภาษาอีสาน ภาษาดตระกูลไท และภาษาจีน

ก่อนจะไปถึงข้อมูลกลุ่มคำศัพท์ดังกล่าว จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดแบ่งภาษาดตระกูลไทและการศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาดตระกูลไท-จีน การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาดถิ่นตระกูลไท (เรียกตามเรื่องเดช:2531) กับภาษาดภาษาใหญ่จีน – ทิเบต และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาดถิ่นตระกูลไทและภาษาไทยถิ่นอีสาน เพื่อชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของภาษาอีสานกับภาษาจีน

### ภาษาดตระกูลไท และการศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาดตระกูลไท – จีน

เรื่องการจัดแบ่งภาษาดภาษาของภาษาไทยนี้นักภาษาดศาสตร์มีข้อคิดเห็นแตกต่างกันไปหลายทฤษฎี ความแตกต่างนี้ไม่เพียงเกิดขึ้นในเรื่องของการจัดแบ่งภาษาดภาษา หากแต่ยังเกี่ยวข้องไปถึงชื่อเรียกภาษาดด้วย ไม่ว่าจะเป็น ไทย ไท ไต ได ลาว สยาม กัมพู ในภาษาจีนก็เช่นเดียวกัน มีตัวอักษรที่เรียกชื่อภาษาไทหรือชาวไทอย่างน้อยสี่ตัวขึ้นไป คือ 泰 (tai4) 傣 (dai3) 台 (tai) 暹 (xian1) แต่เราจะไม่ถกเรื่องชื่อเรียกภาษาไทในที่นี้ เพราะมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้มากมายแล้ว เช่น เรื่องเดช (2531) ในหนังสือชื่อ “ภาษาดถิ่นตระกูลไท” จิตร (2519) ในหนังสือชื่อ “ความเป็นมาของคำสยามไทย ลาวและขอมและลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ” สุริยา (2548) ในหนังสือชื่อ “นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ : ภาษาดตระกูลไท”

<sup>1</sup> ลัทอักษรจีน Pinyin กำหนดให้ตัวอักษร h แทนเสียง / x / และ k แทนเสียง / k<sup>h</sup>/ ในระบบ IPA

สิ่งสำคัญที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือ การจัดแบ่งตระกูลภาษาที่แสดงให้เห็นว่าภาษาไทย และภาษาจีนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน ผู้เขียนจะเรียกตาม สุริยา (2548) ที่ว่าคำว่า “ไท” เป็นคำที่เป็นกลางมากที่สุด ในบทความนี้จึงจะเรียกตามว่า “ภาษาตระกูลไท” ยกเว้นการอ้างอิงข้อความคิดของนักวิชาการท่านอื่น จะคงคำเรียกตามที่ อ้างมา โดยทั่วไปถือว่าภาษาไทยเป็นตระกูลย่อยภาษาหนึ่งในตระกูลภาษาใหญ่ จีน-ทิเบต ซึ่งภาษาตระกูลจีน – ทิเบตนี้ เป็นตระกูลภาษาที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย แบ่งออกเป็น 4 สาขา คือ 1) สาขาภาษาจีน 2) สาขาภาษาไทย 3) สาขาแม้วเย้า 4) สาขาทิเบตพม่า (เรื่องเดช: 2531,2) อย่างไรก็ตามนักภาษาศาสตร์หลายท่านเรียกชื่อตระกูลภาษานี้แตกต่างกันไป อย่างเช่น Grierson (1903,28) เรียกรวมเป็นตระกูลเดียวกันกับภาษาจีนว่า ตระกูลภาษา ไทยจีน (Siamese-Chinese family) Benedict (1975) เรียกว่า ออสโตร – ไทย (Astro-Tai) เพราะเห็นว่าเป็นสาขาหนึ่งของตระกูลออสโตรเนเซียนต่อมามีการตั้งชื่อตระกูลภาษาไท อีกหลายชื่อด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น บ้างเรียกว่า ตระกูลภาษาไทย ตระกูลภาษาไต แยกออกมา เป็นตระกูลภาษาใหญ่ต่างหาก บ้างเรียกว่าตระกูลคำไต (KamTai family) และภาษาไดอิก (Daic) โดยรวมภาษาไทยถิ่นต่างๆ ที่พูดในประเทศต่างๆ 8 ประเทศเป็นตระกูลเดียวกันหมด (เรื่องเดช:2531) Benedict (1942) ได้ตั้งชื่อตระกูลภาษานี้ใหม่ว่า ตระกูลภาษาไทยกะได (Tai Kadai) เพื่อให้ครอบคลุมถึงภาษาไทยถิ่นที่พูดอยู่ที่เกาะไหหลำ อ่าวตังเกี๋ย และภาษา กลุ่มตระกูลภาษาไทยที่พูดอยู่ที่ประเทศจีน และเวียดนามทั้งหมด

นอกจากนี้ยังมีการแบ่งภาษาตระกูลไทโดยยึดหลักภูมิศาสตร์ นักนิรุกติศาสตร์ที่สำคัญ ของไทยในอดีตคือพระยาอนุমানราชธนะ (ในเรื่องเดช:2531,61) ได้แบ่งภาษาตระกูลไทย ออกเป็น 4 กลุ่ม โดยอาศัยหลักทางภูมิศาสตร์ คือ 1) ไทยกลาง คือภาษาไทยที่พูดอยู่ใน ประเทศไทย 2) ไทยจีน คือภาษาไทยที่พูดอยู่เขตประเทศจีนบริเวณกวางสี ไกวเจา กวางตุ้ง เช่น ภาษาไทยลาย ไทยลุง ไทยย้อย ไทยโ้ท ไทยนุง 3) ไทยตะวันตก คือภาษาไทยที่พูด อยู่ในพม่า เช่น ไทยใหญ่ ไทยเขิน ไทยอาหม 4) ไทยตะวันออก คือภาษาไทยที่พูดอยู่ใน ประเทศเวียดนาม และลาว เช่น ไทยโ้ท ผู้ไทย ไทยลาว

การใช้หลักเกณฑ์ทางภาษา เช่นหลักการกระจายคำและเสียง ดูจะเป็นที่ยอมรับในการจัดกลุ่มภาษา นักวิชาการที่สำคัญคือ Li Fanggui<sup>1</sup> (1959) ใช้เกณฑ์ทางการกระจายคำศัพท์ลักษณะทางเสียงและพัฒนาการทางเสียงแบ่งกลุ่มภาษาไทยออกเป็นถิ่นต่างๆ 3 กลุ่มด้วยกันคือ 1) กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ เช่นภาษาไทยสยาม ลาว ลื้อ อาหม 2) กลุ่มกลาง เช่น ภาษาไท่ นุง หลงโจว 3) กลุ่มเหนือ เช่น อุ๋หมิง เจียนเจียง ไป๋ฮาย

ยังมีนักภาษาศาสตร์อีกหลายท่านที่ศึกษาภาษาตระกูลไท และจัดให้ภาษาที่พูดอยู่ในประเทศจีน หรือภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาจีนเป็นสมาชิกในภาษาตระกูลไท เช่น Hartmann (1986) จัดแบ่งภาษาไทยเฉพาะกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของ Li Fanggui เป็นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่าง ตอนกลางและตอนบน กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่างนี้ครอบคลุมไปถึงตอนใต้สุดของตะวันตกเฉียงใต้ของจีน และยังมีนักภาษาศาสตร์ในยุคต่อจาก Li Fanggui อีกหลายท่าน เช่น Brown (1965), Gedney (1972), Chamberlain (1972) ก็ได้ดำเนินรอยตาม Li Fanggui โดยการแบ่งภาษาตระกูลไทล้วนมีความเกี่ยวข้องกับภาษาตระกูลจีน หรือเป็นภาษาไทยที่พูดอยู่ในประเทศจีนทั้งสิ้น เรื่องเดช (2531) นักวิชาการภาษาตระกูลไทได้จัดแบ่งภาษาตระกูลไท<sup>2</sup> ออกเป็น “กลุ่มไท” โดยรวมภาษากลุ่มไทสยามและลาวไว้ในกลุ่มเดียวกัน และ “กลุ่มไต” รวมภาษาไตยวน ไตหลวง ไตจีนไว้ด้วยกัน สุริยา (2548) ให้ความเห็นว่า “นอกจากภาษาที่อยู่ในตระกูลภาษาไทแล้ว ยังมีภาษาอยู่อีกจำนวนหนึ่งที่นักภาษาศาสตร์ไม่จัดเข้าอยู่ในตระกูลไทเพราะลักษณะทางภาษาจัดได้ว่ามีความสัมพันธ์ห่างจากภาษาตระกูลไทออกไป แต่ก็ยังเป็นความห่างที่เห็นได้ว่ายังมีร่องรอยของสายใยความสัมพันธ์เดิมอยู่ภาษาเหล่านี้สืบเชื้อสายมาจากภาษาที่นักภาษาศาสตร์เชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของภาษาตระกูลไทคือที่เรียกว่าภาษาตระกูลกะได (Kadai Language Family)” จากข้อมูลการศึกษาและการจัดแบ่งภาษาตระกูลไทจะเห็นว่า ภาษาไทยมีร่องรอยความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีนอยู่

<sup>1</sup> Li Fanggui เป็นนักภาษาศาสตร์ชาวจีนที่ได้ไปเรียนวิชาภาษาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา และต่อมาก็ได้สอนอยู่ที่สหรัฐอเมริกา ชื่อของนักภาษาศาสตร์ท่านนี้เขียนเป็นภาษาจีนว่า 李方桂 อ่านว่า หลี่ ฟัง กุ้ย ใช้ระบบลัทธอักษรจีนเขียนว่า Li Fanggui ผลงานของนักภาษาศาสตร์ท่านนี้มีทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีน ผลงานภาษาอังกฤษจะใช้ชื่อว่า Li Fang Kuei หรือ Fang Kuei Li นักภาษาศาสตร์ไทยเรียกชื่อนักภาษาศาสตร์ท่านนี้หลายชื่อ เช่น หลี่ฟังกุ้ย หลี่ฟางเกว้ย ฟิงเกว้ยลี ฟางเกว้ยหลี่ ฟังกุ้ยหลี่ เป็นต้น ซึ่งก็คือนักภาษาศาสตร์คนเดียวกัน ในบทความนี้อ้างอิงผลงานของ Li Fanggui ทั้งฉบับภาษาจีน และภาษาอังกฤษ ดังนั้นเพื่อไม่ให้สับสน ในบทความนี้ จะเรียกชื่อตามระบบลัทธอักษรจีนว่า Li Fanggui

<sup>2</sup> คำว่าภาษาตระกูลไท ในที่นี้ เรื่องเดช (2531) เรียกว่า ภาษาตระกูลไท ผู้เขียนอ้างตามที่ปรากฏในเอกสารของเรื่องเดช

ตามทฤษฎีของนักวิชาการจีน จัดภาษาไทยอยู่ในภาษาตระกูลจีนทิเบต สาขาภาษาต้งไถ สาขาย่อยภาษาไต (梁敏, 张均如 :1996) และเพื่อยืนยันว่าภาษาไทยจัดอยู่ในภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ตลอดจนการสนับสนุนแนวคิดเรื่องคำศัพท์ร่วมเชื้อสายเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปให้เห็นถึงความสัมพันธ์ว่าเป็นภาษาในตระกูลภาษาเดียวกัน ดังนั้นนักภาษาศาสตร์และนักศึกษารวมทั้งนักวิจัยสนใจศึกษาเรื่องคำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาไทยจีนมาช้านาน

งานที่สำคัญที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของภาษาไทยและจีนในยุคแรกคือ Conrady, Wulff (อ้างใน 龚群虎 : 2002) เสนอแนวคิดในเรื่องความสัมพันธ์ของระบบเสียงวรรณยุกต์ โดยได้สรุปกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ของระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยและจีน นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบคำศัพท์ร่วมเชื้อสายระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทยหรือภาษาอื่นในสาขาภาษาไท พบว่ามีคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายกว่า 200 คำ

งานที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่ง เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของนักวิชาการด้านจีนศึกษาชาวไทยคือ A Study of Sino-Thai Lexical Correspondences ของประพิณ มโนมัยวิบูลย์ ที่เสนอต่อ University of Washington (P.Manomaiwibool:1975) งานวิจัยเรื่องนี้เปรียบเทียบคำศัพท์ร่วมเชื้อสายในภาษาไทยและจีน โดยรวบรวมคำศัพท์ภาษาจีนยุคกลางประวัติศาสตร์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายไทยจีนถึง 600 คำ

นักวิชาการชาวจีน Li Fanggui (李方桂 : 1976) ให้ความเห็นเกี่ยวกับคำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาไทยจีนว่า ภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับภาษาจีนเหมือนอย่างภาษาจีนมีความสัมพันธ์กับภาษาทิเบต ล้วนแล้วแต่เป็นภาษาร่วมเชื้อสาย และเพื่อสนับสนุนข้อคิดเห็นนี้ในบทความนี้ Li Fanggui ได้รวบรวมคำศัพท์ร่วมเชื้อสายระหว่างภาษาจีนกับภาษาในสาขาภาษาไท (ไต) ร้อยกว่าคำ ซึ่งถือเป็นคัมภีร์ศึกษาคำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาไทยจีนที่สำคัญเลยทีเดียว

งานวิจัยเรื่องล่าสุดที่สนับสนุนแนวคิดคำศัพท์ร่วมเชื้อสายไทยจีนคือ วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ กง ฉวินทู่ ที่เสนอต่อมหาวิทยาลัยฟู้ตัน เมืองเซี่ยงไฮ้เรื่อง “ยุคสมัยของคำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาไทยจีน” (龚群虎 : 2002) ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นวิวัฒนาการความสัมพันธ์ของภาษาไทยและจีนในแต่ละยุค โดยแบ่งความสัมพันธ์ภาษาไทยจีนเป็น 3 ช่วงคือ 1) คำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาไทยจีนซึ่งหมายถึงคำศัพท์ที่เคยเป็นภาษาเดียวกันมาตั้งแต่อดีต 2) คำศัพท์ที่มีการถ่ายเทซึ่งกันและกันในยุคสองพันปีลงมา 3) คำศัพท์ที่ภาษาไทยยืมมาจากภาษาจีนในยุคที่ชาวจีนอพยพไปตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยในระยะร้อยสองร้อยปีมานี้ นับเป็นการเพิ่มเติมความรู้และวงคำศัพท์ให้กับวงการศึกษาคำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาไทยจีนเป็นอย่างมาก

## การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาถิ่นตระกูลไทกับตระกูลภาษาใหญ่จีน - ทิเบต

หนังสือชื่อ **นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ : ภาษาตระกูลไท** ของสุริยา รัตนกุล (สุริยา. 2548,103) ในหนังสือเล่มนี้บทที่สี่เป็นเรื่องของภาษาตระกูลไทและภาษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาตระกูลไทในประเทศจีน มีข้อความตอนหนึ่งว่า “ภาษาตระกูลไทต่างๆ ที่อยู่ในประเทศจีนมีภาษาตระกูลไททั้งสามสาขา โดยภาษาไทฉาน ไทเหนือและไทลื้อเป็นภาษาตระกูลไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ ภาษาไทไท่และไทnungเป็นภาษาตระกูลไทสาขากลาง และภาษาไทย้อยกับภาษาไทจ้วงเป็นภาษาตระกูลไทสาขาเหนือ การที่ประเทศจีนมีตัวแทนของภาษาตระกูลไททั้งสามสาขาอยู่ครบถ้วนบริบูรณ์ดังนี้ ก็เพราะประเทศจีนเป็นถิ่นเดิมของผู้ที่พูดภาษาตระกูลไท นักภาษาศาสตร์เชื่อกันว่า ถิ่นเดิมของผู้พูดภาษาตระกูลไทเมื่อหลายพันปีก่อนนั้นอยู่ที่บริเวณตอนใต้ของประเทศจีนตอนใต้กับประเทศเวียดนาม” นั่นก็หมายความว่าภาษาตระกูลไทในแผ่นดินจีนมีความสัมพันธ์กับภาษาอื่น ซึ่งสืบทอดมาเป็นภาษาจีนในปัจจุบันมานานแล้ว หากไม่พูดถึงคำศัพท์ร่วมเชื้อสายไท-จีน ที่หมายความถึงคำที่นักภาษาศาสตร์เชื่อว่าครั้งหนึ่งเคยเป็นภาษาเดียวกันแล้วพัฒนาแตกสาขาไปเป็นภาษาอื่นๆ แม้หากไม่เชื่อว่าภาษาไทยและภาษาจีนเป็นภาษาร่วมตระกูลเดียวกัน อย่างน้อยๆ ในฐานะที่เป็นภาษาที่พูดอยู่ในดินแดนเดียวกัน ก็ย่อมมีการหลั่งไหลถ่ายเท ผสมปนเปกัน จนใช้ร่วมกันมานานหลายพันปี

หนังสือ พจนานุกรม และบทความของนักวิชาการสองท่าน คือ สมทรง บุรุษพัฒน์ และปราณี กุลละวณิชย์ ผลงานหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทกับภาษาตระกูลจีน-ทิเบต เช่น ภาษาและวัฒนธรรมกัม-ไท (สมทรง. 2543) พจนานุกรมภาษากัม-จีน-ไทย-อังกฤษ (สมทรง. 2543) พจนานุกรมปยู-จีน-ไทย-อังกฤษ (สมทรง. 2544) พจนานุกรมฮไล-จีน-ไทย-อังกฤษ (สมทรง. 2546) พจนานุกรมสุย-จีน-ไทย-อังกฤษ (สมทรง. 2546) พจนานุกรมจ้วงเหนือ-จีน-ไทย-อังกฤษ (สมทรง. 2548) การเปรียบเทียบคำลักษณะนามในภาษาไท-กะไต (สมทรง. 2549) พจนานุกรมจ้วงใต้ - ไทย (ปราณี. 2535) ศัพท์ไท 6 ภาษา (ปราณี. 2537) เป็นหลักฐานคลังคำศัพท์ที่ใช้ศึกษาเปรียบเทียบภาษาตระกูลไทได้อย่างวิเศษ

หนังสือเรื่องกาเลหม่านไตในรัฐชาน และ คำตี้เมืองขาง ของบรรจบ พันธุเมธา (บรรจบ. 2526) ได้เทียบความสัมพันธ์ของคำภาษาไทยกรุงเทพฯกับภาษาไทอาหม<sup>1</sup> ที่น่าสนใจ

<sup>1</sup>ไทอาหม เป็นภาษาตระกูลไทภาษาหนึ่ง เป็นไทใหญ่หรือไทฉานพวกหนึ่งซึ่งได้แตกตัวจากไทใหญ่อื่นๆ อพยพเข้าไปในแคว้นอัสสัมของอินเดียปัจจุบันตั้งถิ่นฐานในลุ่มแม่น้ำพรหมบุตรตอนเหนือเป็นระยะทางยาวไปตามลำแม่น้ำราว 350 ไมล์ มีศูนย์กลางสำคัญอยู่ที่เมืองดิบรูเกอร์ Dibrugarh เมืองลัคคิมปุร์ Lakhimpur และเมืองสิพสาคร Sipsagar (อินทรา บารัว, อ้างใน สุริยา, 2548)

มาก คือความสัมพันธ์ระหว่างเสียง / h / ในภาษาไทยกรุงเทพ กับเสียง / r / ในภาษาไทย  
อาหม เพราะเป็นความสัมพันธ์แบบเสียงปฏิภาค เหมือนกับความสัมพันธ์ของภาษาไทย  
กรุงเทพกับภาษาไทยถิ่นอีสาน นั่นก็คือ การปฏิภาคระหว่างเสียง / r / ในภาษาไทยกรุงเทพ  
กับเสียง / h / ในภาษาไทยถิ่นอีสาน แต่สลับกัน กล่าวคือ ภาษาไทยกรุงเทพกับภาษาไทย  
อาหม เป็น /h – r/ เช่น หิน–ริน หาย–ร้าย หก–รุก หาบ – หราบ ห่า – ห่า ห่อ – ห่อ  
หอก – รอก เป็นต้น ส่วนภาษาไทยกรุงเทพกับภาษาไทยถิ่นอีสานเป็น /r – h/ เช่น เรือน–  
เอือน ร้าง – ฮ้าง ร้าย – ฮ้าย รีด – ฮีด ไร่ – ไฮ่

### การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่นตระกูลไทและภาษาไทยถิ่นอีสาน

หนังสือชื่อ ภาษาถิ่นตระกูลไทย ของ เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์ (เรืองเดช:2531,129)  
ในหนังสือเล่มนี้จัดกลุ่มภาษาถิ่นตระกูลไทยในประเทศไทยเป็น 19 ภาษาถิ่นด้วยกัน ได้แก่  
1) ภาษาไทสยาม หรือ ภาษาไทยกลาง 2) ภาษาไทใต้หรือภาษาไทยถิ่นใต้ 3) ภาษาไทตากใบ  
4) ภาษาไทลาว หรือภาษาถิ่นอีสาน 5) ภาษาไทญ้อ 6) ภาษาไทโย้ย 7) ภาษาไทพวน  
8) ภาษาผู้ไท 9) ภาษาไทกะเลิง 10) ภาษานครไท 11) ภาษาไทแสก 12) ภาษาไตยวน หรือ  
ภาษาคำเมือง 13) ภาษาไตใหญ่ 14) ภาษาไตหย่า 15) ภาษาไตซิ่น 16) ภาษาไตลื้อ 17)  
ภาษาไตยอง 18) ภาษาไตดำ 19) ภาษาไตแดง

ในหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายภาษาถิ่นตระกูลไทยข้างต้น หมายเลข 4) ภาษาไทลาว  
หรือภาษาถิ่นอีสาน (Northeastern Thai Dialect) ว่า ภาษาถิ่นอีสานได้แก่ ภาษา  
ไทยลาวที่พูดโดยคนไทยส่วนใหญ่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ภาษาไทย  
ถิ่นนี้คนไทยในประเทศไทยนิยมเรียกภาษานี้ว่า ภาษาอีสาน หรือ ภาษาลาว มีพูดในพื้นที่  
ไม่ต่ำกว่า 16 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ภาษาถิ่นอีสานมีภาษา  
ถิ่นอยู่หลายถิ่นหลายสำเนียง คือ 1) สำเนียงหลวงพระบาง (Luangphrabang Dialect)  
2) สำเนียงเวียงจันทน์ (Vientien Dialect) 3) สำเนียงอีสาน (Isan Dialect)

ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ของ  
พัชราภรณ์ เศวตสุวรรณ (พัชราภรณ์. 2530) เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่น  
อีสานที่ไม่รวมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไท ปริญญาานิพนธ์นี้รวบรวมคำศัพท์  
ภาษาถิ่นอีสานที่ไม่รวมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลาง และเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานที่ไม่  
รวมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไท โดยใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสาน

กับภาษาไทยถิ่นต่างๆ ในภาษาตระกูลไทจำนวน 39 ภาษา ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า คำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานที่ไม่รวมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางรวบรวมได้ถึง 1,447 คำ

งานด้านพจนานุกรมและสารานุกรมเกี่ยวกับภาษาอีสาน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นข้อมูลการเปรียบเทียบคำศัพท์และข้อมูลคลังคำศัพท์ในชั้นเริ่มต้นที่สามารถนำมาใช้ศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ร่วมสายตระกูลได้เป็นอย่างดี เช่น พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2530) พจนานุกรมภาษาอีสาน-กลาง (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532) สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ (ปริษา, 2532) พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน (เว้าอีสาน) (บุญเกิด, 2545) พจนานุกรมภาษาอีสาน (คำพูน, 2548) คำภาษาอีสานในบทความนี้ก็ตรวจสอบจากพจนานุกรมดังกล่าวนี้เช่นกัน เป็นที่น่าเสียดายว่ายังไม่มีพจนานุกรมภาษาอีสาน-จีน เหมือนอย่างพจนานุกรมที่เปรียบเทียบภาษาตระกูลไทอื่นๆ กับภาษาจีนดังที่ปรากฏข้างต้น เพราะจะเป็นคลังคำศัพท์ที่สามารถนำมาศึกษาได้แบบสำเร็จรูป

หนังสือพลังลาว ชาวอีสานมาจากไหน ของ สุจิตต์ วงษ์เทศ (สุจิตต์, 2549) แม้จะไม่ใช่นักวิชาการศึกษาความสัมพันธ์ของภาษาอีสานกับภาษาตระกูลไท – จีน โดยตรง แต่มีข้อมูลชี้ชัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเชื้อชาติของชาวอีสานกับกลุ่มชนในประเทศจีน จะขอตัดตอนข้อความสำคัญมาดังนี้

ชาวอีสาน หรือคนอีสาน ผู้คนชนเผ่าเหล่ากอหลายชาติพันธุ์ที่ประสมประสานกัน เป็นชาวอีสาน มีบรรพชนอย่างน้อย 2 พวก คือ คนพื้นเมืองดั้งเดิมอยู่ภายในสุวรรณภูมิ เป็นกลุ่มชนที่มีชีวิตร่อนเร่อยู่ในดินแดนอีสานนานมากกว่า 5,000 ปีมาแล้ว เพราะหลังจากนั้นมีหลักฐานทางโบราณคดียืนยันว่าคนพวกนี้ปลูกเรือนอยู่เป็นที่ ไม่มีหลักฐานชี้ชัดว่า คนอีสานพวกแรกเหล่านี้เป็นชนกลุ่มไหน? เผ่าพันธุ์ใด? กับอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มคนภายนอกเคลื่อนย้ายเข้ามาภายหลังจากทิศทางต่างๆ มีร่องรอย และหลักฐานสรุปย่อๆ ได้เป็นสองกลุ่ม คือ 1) ราว 3,000 ปีมาแล้ว มาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ คนพวกนี้มาจากทางตอนใต้ของจีน ปัจจุบัน (แต่ครั้งนั้น 3,000 ปีมาแล้ว ยังไม่เป็นดินแดนของจีน) เช่น ยูนนาน กวางสี กวางตุ้ง เวียดนาม ฯลฯ รวมทั้งลาว สิ่งสำคัญที่คนภายนอกพวกนี้นำเข้ามาด้วยคือ ภาษา ที่ปัจจุบันเรียกตระกูลไทย-ลาว มีหลักฐานแน่นอนว่า เมื่อ 3,000 ปีมาแล้ว คนพื้นเมืองในกวางสี-กวางตุ้ง พูดภาษาตระกูลไทย-ลาวแล้ว และ 2) ราว 2,000 ปีมาแล้ว มาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ราว 2,000 ปีมาแล้ว หรือราวหลัง พ.ศ. 500 มีคนจากทิศตะวันตกเฉียงใต้กลุ่มหนึ่ง จากชมพูทวีปและลังกาทวีป เดินทางผ่านชายฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทย ทางที่ราบลุ่มน้ำ

เจ้าพระยา และปากแม่น้ำโขง ขึ้นมาถึงบริเวณ 2 ฟังโขง ทำให้มีคนตะวันตกเฉียงใต้บางพวก เข้ามาตั้งหลักแหล่งทางอีสานด้วย

จากข้อมูลการศึกษาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาตระกูลไท – จีน พบว่า เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางแล้วว่า ภาษาไทยเป็นภาษาร่วมตระกูลกับภาษาจีน ในขณะที่ ภาษาไทยกับภาษาไทถิ่นอีสาน มีความสัมพันธ์กันแบบสายเลือดที่มีความใกล้ชิดกันอย่าง พี่น้องร่วมท้องเดียวกัน ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ภาษาอีสานจึงมีความสัมพันธ์แบบภาษาร่วมตระกูลกับภาษาจีนด้วยเช่นกัน เพียงแต่ว่าในภาษาอีสานจะยังคงหลงเหลือคำศัพท์ (ที่ไม่มีในภาษาไทย) ร่วมเชื้อสายกับภาษาจีนมากน้อยเพียงใด จากการสำรวจทบทวนวรรณกรรม ยังไม่พบว่ามีกรกล่าวถึงเรื่องคำศัพท์ร่วมเชื้อสายภาษาอีสานกับภาษาจีน ซึ่งในบทความฉบับนี้จะได้นำเสนอประเด็นที่สันนิษฐานว่า คำที่สำรวจพบน่าจะเป็นหลักฐาน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของภาษาทั้งสองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

### **เสียง / h / ในภาษาอีสาน กับเสียง / h / ในภาษาจีน**

ต่อไปนี้จะ เป็นข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานที่มีพยัญชนะต้น / h / ซึ่งเป็นเสียงปฏิภาคกับเสียง / r / ในภาษาไทย คู่คำต่อไปนี้จะเทียบได้กับคำภาษาจีนที่มีความหมายเดียวกัน และออกเสียงเหมือนหรือคล้ายกัน ที่สำคัญคือ ตรงกับคำในภาษาจีนที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียง / h / และ เสียงที่มีฐานกรณ์ใกล้เคียงกันคือเสียง / k / ทั้งสิ้น

**วิธีการเลือกคำ** การศึกษาครั้งนี้ มีวิธีการเลือกคำสองขั้นตอนดังนี้

1. เลือกคำที่ภาษาไทยและภาษาอีสานมีคู่คำที่พยัญชนะต้นเป็นเสียงปฏิภาคระหว่างเสียง / r / และเสียง / h / มีความหมายตรงกันหรือสัมพันธ์กัน

2. เทียบกับคำภาษาจีนที่มีพยัญชนะต้น / h / โดยพิจารณาจากคำที่มีเสียงและความหมายเหมือนกัน คล้ายกัน และสัมพันธ์กันตามลำดับ

3. มาตรฐานการเลือกคำนอกจากการพิจารณาจากข้อ 2. แล้ว คำบางคำอาจพิจารณาจากรูปคำหรือความน่าจะเป็นว่าคล้ายกัน เพื่อให้เป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าต่อไป กรณีนี้ เช่น พยัญชนะท้าย /m/ ซึ่งภาษาจีนไม่มี พิจารณาจากพยัญชนะท้ายเสียงนาสิกหรือเสียงภาษาจีนสำเนียงของจีนทางใต้ที่ออกเสียงพยัญชนะท้าย ng เป็นเสียง ng หุบปาก เป็นต้น หรือการสันนิษฐานตามหลักสัทศาสตร์เช่น การกร่อนเสียง การแปรเสียง การสูญหายของเสียง เป็นต้น เป็นเหตุให้คำบางคู่ดูแล้วอาจรู้สึกว่าจะไม่คล้ายกันมากนัก มีเพียงเสียง

พยัญชนะต้นเท่านั้นที่เหมือนกัน กรณีนี้ ผู้เขียนอิงตามเกณฑ์การพิจารณาความเป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสาย (เรื่องเดช. 2531, 88) ที่ว่า “คำศัพท์ร่วมแท้ (Common Cognate) คือ คำศัพท์ที่มีปรากฏในรูปของคำศัพท์เหมือนหรือคล้ายกันมากที่สุด โดยเฉพาะมีคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นเหมือนกันหรือเป็นหน่วยเสียงเดียวกันถือว่าเป็นคำศัพท์ร่วมแท้ได้ทั้งนั้น”

**แหล่งข้อมูล** การเทียบคำจากข้อมูลที่ได้ข้างต้นศึกษาจาก 1) พจนานุกรมภาษาไทยถิ่นอีสาน (ตรวจสอบคำจากพจนานุกรมภาษาไทยสามเล่มคือ ขอนแก่น: 2532, คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: 2530 และ คำพูน: 2548) 2) พจนานุกรมจีน – ไทย (เอียรชัย :2541) 3) ตรวจสอบข้อมูลกับผู้บอกภาษาที่พูดภาษาอีสานเป็นภาษาแม่

### อธิบายเนื้อหาในตาราง

1. ความหมายภาษาอีสาน ได้จาก พจนานุกรมภาษาไทยถิ่นอีสานและผู้บอกภาษาที่พูดภาษาอีสานเป็นภาษาแม่
2. คำอีสาน เลือกคำที่ออกเสียงพยัญชนะต้น / h /
3. คำไทย เลือกคำภาษาไทยที่เป็นคู่คำปฏิกากับภาษาอีสานที่มีพยัญชนะต้น / r / หากไม่สามารถหาได้ แต่คำอีสานนั้นเป็นคำที่มีเสียงและความหมายเหมือนกับภาษาจีนจะใส่เครื่องหมาย ? ไว้ในช่องคำไทย
4. เสียงภาษาจีน แบ่งเป็นสามเสียงคือ
  - เสียงปัจจุบัน คือภาษาจีนกลาง ใช้ระบบสัทอักษร Pinyin ถ่ายทอดเสียง
  - เสียงก่อนประวัติศาสตร์ คือ เสียงภาษาจีนยุคก่อนประวัติศาสตร์จีน ซึ่งหมายถึง ช่วงเวลานับตั้งแต่ 1046 ปี ถึง 256 ปี ก่อนคริสตกาลอ้างอิง และใช้เสียงสัทอักษรระบบ IPA ตามหนังสือคู่มือเสียงโบราณอักษรจีน 《汉字古音手册》ของ Guo Xiliang (郭锡良: 1986) เสียงพยัญชนะต้น / x / และ / ʃ / ที่ปรากฏในตารางอ่านเสียงโบราณคือเสียง voiceless velar fricative และเสียง voiced velar fricative ตามลำดับ
  - เสียงยุคกลาง คือเสียงภาษาจีนในยุคกลาง หมายถึงช่วงเวลา ค.ศ. 420 – 927 อ้างอิงจากหนังสือคู่มือเสียงโบราณอักษรจีนเล่มเดียวกัน

5. อักษรจีน คัดเลือกคำภาษาจีนที่ขึ้นต้นด้วยเสียง / h / และ / k / เนื่องจากเป็นเสียงที่มีฐานกรณ์ใกล้เคียงกันและออกเสียงคล้ายกันมากที่สุด

6. ความหมายภาษาจีน เลือกคำภาษาจีนในข้อ 5 โดยดูความหมายที่เหมือน คล้าย ใกล้เคียง หรือสัมพันธ์กับคำในภาษาไทย

7. อักษรย่อที่ใช้ในตาราง อ. หมายถึงคำอุทาน

ตารางเปรียบเทียบคำเสียง / h / ในภาษาไทย กับคำเสียง / h / ในภาษาจีน  
ที่สันนิษฐานว่ามีความสัมพันธ์กัน

ความหมาย	คำ	คำไทย	เสียงภาษาจีน		อักษรจีน	ความหมาย
			เสียง Pinyin	เสียงก่อน		
รกรุงรัง ไม่เตียน	ฮก	รก	huang1	xuaŋ/ xuaŋ	荒	รกร้าง ว่างเปล่า
พังทลาย	ฮง	ร่วง	hong1	xueŋ/ xuæŋ	轰	เสียงดังตุม เสียงดัง
ร้อนเต็มที่ ระอุ เช่น	ฮง	รุ่ม รม	hong1	xoŋ/xuŋ	烘	ใช้ไฟ หรือความร้อน
สุกใส แวววาวเป็น	ฮง / ฮอง	เรืองรอง	huang3	yuaŋ/yuaŋ	晃	แสงจ้าตา สว่างจ้าตา
พวง/ หูหิ้ว /	ฮวง / ฮ่วง /	วง (ข้าว)	huan2	yoan/yoan	环	ลักษณะสิ่งของเป็น
ร่วมกัน บรรจบกัน	ฮ่วม	ร่วม/ รวม	hun4	yuon/yuon	混	ผสม ปะปน ปนเป
เอาเนื้อหรือพลาสติก	ฮ่วม	รวน	hui4	xiwəi/ xiwəi	烩	วิธีการปรุงอาหารโดย
ครวญ คำราม	ฮ่วน 1	เรียก	huan4	xuan/ xuan	唤	เรียก ตะโกน
เสีย เน่า	ฮ่วน 2	ร่วน	huai4	yuəi/ywəi	坏	เลว เสีย เน่า
โรย พรม ใช้แก่ฝน	ฮวย ไฮย	รอย (ริน) โรย	huan3	yuān/yuān	缓	ช้า เชื่องช้า ก้าว

รวม หรือกวาดเข้าหา	ฮวบ	รวบ	1.he2 2.he2	1.yəp/.yɔp 2.yua /.yua	1.合 2.和	รวม รวม หุบเข้าหา
อุ.เสียงแสดงความ	ฮ้วย	?	huo4	yua4/yua4	嘍	อุ.หมายถึงการตก
1. อากาเรดิน ลอยชาย 2. เนินนาบ ซ้ำๆ	1. ฮ้วย 2. เฮ้อย	1.ลอย 2. เรื่อย	huan3	yuan/yuan	缓	ช้า เชื่องช้า ก้าว
รดน้ำ ราดน้ำ	ฮุด /	รด / ราด	huan4	yuan/yuan	浣	ซัก ล้าง
ตื่นรน	ฮุน	ร่น / ลนลาน	huang1	ไม่มีข้อมูล	慌	กลัว ลนลาน
ยินดี พอใจ	ฮม	รมย์	huan1	xuan / xuan	欢	ดีอก ดีใจ
ร่อง ซ่อง เหมือง	ฮ่อง	ร่อง	he2 hao2	ya/ya yao/yao	河壕	แม่น้ำ ลำคลอง
ส่งเสียงร้องดังๆ	ฮ้อง	ร้อง	huo1 han3	yua4/yua4 həm/ ham	嘍 喊	1.อุ.หมายถึงการตก 2.ร้องตะโกน
ร่อน เขย่า	ฮ้อน	ร่อน	huang2	yuan/yuan	捏	1.สั้น แกว่ง ไหว 2.บินควัดเจวียน
ร่อน	ฮ้อน	ร่อน	han4	yan/yan	旱	แล้ง แห้งแล้ง
รอย ร่องรอย	ฮอย	รอย	hen2	yən/yən	痕	รอย ร่องรอย คราบ
สอด สอดด้วยด้าย	ฮ้อย	ร้อย	hang2	yan/yang	绗	เย็บ สอด
รัก มีเมตตาต่อ	ฮัก	รัก	hao4	xəu /xao	好	ชอบ รัก
รับ	ฮับ	รับ	he4	ya/ya	荷	แบกรับ รับภาระ
ราบ เรียบ เสมอ	ฮาบ	ราบ	heng1	xeəŋ/xəŋ	亨	ราบรื่น
อ้าปากฟันลม	ฮ่า	(หัวเราะ) ร่า	ha1	ไม่มีข้อมูล	哈	เป่าลมออกทางปาก
ใหญ่มาก	ฮ้า	เบ้อเร่อ	hao4	yəu/yao	浩	กว้างใหญ่ไพศาล
ร่างกาย	ฮ่าง	ร่าง	hai2	yəə/ xei	骸	ร่างกาย

ทอดทิ้งไว้ว่างเปล่า	อ้าง	ร้าง	huang1	xuaŋ/ xuaŋ	荒	กร้างว่างเปล่า เป็น
ยิ่ง มาก	แย่ง	แรง	hen3	yuən/ yuən	很	มาก / ระดับพิเศษ มี
ทำลาย ทำให้เสียหาย	ฮาน	ราน	han4	yəm/ yam	撼	ขย่ม สั่นโยก เขย่า สั่น
สิ่งที่ปลุกยกพื้นขึ้น	ฮ่าน	ร่าน	han4	yan/ yan	閤	กำแพงเตี้ยๆ
ชั่วร้าย ร้ายเยี่ยมโหด	ฮ้าย	ร้าย	hai4	yat / yai	害	ภัย ชั่วร้าย ทำร้าย
เขื่อง รุน เช่นสาวฮาม	ฮาม/ฮุ่น	ร่น	hai2	yo / yai	孩	เด็ก ลูก
ร้าว / เป็นรอยร้าว	ฮ้าว /	ร้าว / ราน	1. huo1 2. huo1	1. xuat /xuat ไม่มีข้อมูล	1. 豁 2. 駮	1. แตก ร้าว ฉีก 2. เสียงของแตก
มะรืน	ฮื่อ	(มะ) รืน	hou4	yo / yəu	后 (天)	มะรืน
	มือฮื่อ		ming2	miəŋ yo /	明后	วันหลัง
			hou4	miəŋ yəu	(天)	
สว่าง สุกใส แฉ่ง รุ่ง	ฮุ่ง /	รุ่ง/ เรือง	huang2	yuəŋ / yuəŋ	煌	สว่างไสว รุ่งโรจน์
รุ่ง	ฮุง / ฮุ่ง	รุ่ง	hong2	yoŋ / yuŋ	虹	รุ่ง
รุม รวมหัวกัน	ฮุม	รุม	hun4	yuən / yuən	混	ผสม ปะปน ปนเป
สีน้ำตาลอ่อน สีตุ๋ยๆ	ฮุย	รุษู่	hui1	xuə / xudi	灰	สีเทา
ลักษณะของควีน หรือ	ฮุย	รุษู่ (มี	hui1	xuə / xudi	灰	ละออง ฝุ่น
ของที่ลึกลงไปใน	ฮู	ฮู	huo1	xuat /xuat	豁	แตก ร้าว ฉีก 豁 = รู

เข้าใจ ฐึ ทราบ	ฐึ	๕๖๕	1.hui4 2.hui4	yuat / yuat yiwat / ywet	1.会 2.慧	เข้าใจ ฐึ เชี่ยวชาญ
ผม ฉั้น เภา	เฮา	เภา	hao4	yau / yau	号	นาม ร้านค้า ยี่ห้อ
ทำ	เฮ็ด		huo2	yuat / yuat	活	ทำงาน
ตก หล่น	เฮีย	เรี่ย (วาด)	hui1	xiwəi / xiwəi	挥	กระจาย กระจัด
ไว รีบด่วน เร็วไว	เฮว	เร็ว	huo4	xuak / xuak	霍	ฉับพลันทันที
เรือ	เฮือ	เรือ	hang2	yan / yan	航	เรือ
ร้องไห้ เฮฮาส่งเสียง	โฮ / โฮก	(คำ) ราม	hou3	xo / xəu	吼	คำราม แผลดเสียงร้อง
เรือขนาดใหญ่	โฮง	โง	hong2/ hong2/ hong2	yuəŋ / yuəŋ yuoəŋ / ywəəŋ yuoəŋ / ywəəŋ	弘 宏 竝	ใหญ่ เป็นหลัก /
รวมเข้าด้วยกัน ชุมนุม	โฮบ /	รุม รวบ	he2 he2 hui4 hui4	yəp / yəp yua / yua yuat / yuat yuat / yuai	合 和 会 汇	รวมกัน พร้อมกัน
ขัดสน	ฮื้อ	หื้อ	huan4	yuan / ywan	患	ภัยพิบัติ ทุกข์ยาก ตก

ตารางเปรียบเทียบคำเสียง / h / ในภาษาอีสาน กับคำเสียง / k / ในภาษาจีน  
ที่สันนิษฐานมีความสัมพันธ์กัน

ความหมายภาษา อีสาน	คำ อีสาน	คำไทย	เสียงภาษาจีน		อัก ษร จีน	ความหมาย ภาษาจีน
			เสียง ปัจจุบัน Pinyin	เสียงก่อน ประวัติศาสตร์ / เสียง ยุคกลาง IPA		
รวม	ฮวม	รวม	kuai4	kuat / kuai	会	รวมทั้งหมด
ร่อง	ฮ่อง	ร่อง	keng1	k'ɛŋ / k'əŋ	坑	ที่เป็นหลุมเป็นบ่อ โพรง อุโมงค์ บ่อน้ำ
รอบ	ฮอบ	รอบ	kuang4	k'iwaŋ/ k'iwaŋ	框	กรอบ
ตัด ทอน รอน	ฮอน	รอน	kui1	k'iwa/k'iwe	亏	ขาด มีน้อย เสียหาย ขาดทุน
รัง	ฮ้าง	รัง	kuang4	k'uaŋ/ k'uaŋ	纺	รังไหม
รัง	ฮ้าง	รัง	ke1	k'ua/ k'ua	窠	รังนก
รัด มัดให้แน่น ผูก	ฮัด	รัด	kun3	k'uən/ k'uən	捆	มัด ผูก
ราก	ฮาก	ราก (อาเจียน)	ka3	ไม่พบข้อมูล	咯	ชาก สำรอกเอา สิ่งของในลำคอ ออกมา
ร่างกาย	ฮ่าง	ร่าง	kui1	k'uai/ k'uai	魁	รูปร่าง ร่างกาย
ทอดทิ้งไว้ ว่างเปล่า คู่ สามีภรรยาที่หย่าร้าง	ฮ้าง	ร้าง	kui2	k'iwai/ k'iwai	睽	จากกัน ห่างเหิน
ราน ลิดรอน ตัด เช่น ฮานง่าไม้	ฮาน	ราน (ลิด) รอน	kan3	k'am/ k'am	砍	ฟัน ตัด
راب	ฮาบ	راب	kuang3	ไม่พบข้อมูล	尅	ที่ลุ่มต่ำ
คาดคะเน	ฮาว	ราว	kui1	giwei/ giwi	揆	คาดคะเน
ผงเยื่อเมล็ดข้าวสาร รำ	ฮำ	รำ (รำข้าว)	kang1	k' aŋ / k' aŋ	糠	รำ (รำข้าว)
ตีอย่างแรง กระหน้า	ฮำ	รำ	ku4	k' əuk / k' uok	酷	การลงโทษที่ โหดเหี้ยมทารุณ

๕๑	๕๒	๕๓	ku1 kong3	k'out/k'out k'uŋ/ k'oŋ	窟 孔	โพรง อุโมงค์ รู
สูด	สูด	สูด	kuo4	kaut/ k'uat	括	ดึง หด
เร็ว ไว เร่ง	เฮว แเฮ หัน	เร็ว เร่ง	kuai4	k'oat/ k'wæi	快	เร็ว ไว เร่ง
หลุด ตก ร่วงหล่น	เฮียบ	เร็ว	kui4	kuət/kupi	溃	เลอะเทอะ
	เฮียบ ฮวาด	เร็วรวด				*ในภาษาจีนมีอีกคำที่ ออกเสียงใกล้เคียงกัน คือ 下 (xia4) แปลว่า ตก หรือ ลง
แฉ่	แฉ่	แฉ่	kuang4	koŋ/kwŋ	砣	แฉ่
แข็งแรง มีกำลัง	แฉง	แฉง	kang1	k'aŋ/ k'aŋ	康	แข็งแรง สุขภาพดี
แฉ้ง	แฉ้ง	แฉ้ง	kuang2	ไม่พบข้อมูล	鶯	แฉ้ง
ใช้ฟันกัดแทะ แทะเนื้อ ที่ติดกระดูก	แชน แชน	(แทะ)	ken3 ken3	k'aŋ/ k'aŋ k'aŋ/ k'aŋ	1.啃 2.肯	1.แทะ เช่น แทะ กระดูก 2. เนื้อที่ติดกระดูก
โรง	โง	โง	ku4	k'a/ k'u	库	สิ่งปลูกสร้างขนาด ใหญ่ที่สามารถเก็บ สิ่งของได้ในปริมาณ มหาศาล
ร้องไห้	ฮ่า ไฮ้ ฮ้อ	ร่า ร้อง	ku1	k'ok / k'uk	哭	ร้องไห้
ขัดสน	ไฮ้	ไริ่	kui4 kun4	giwət/gwi k'uən/k'uən	匮 困	1.ขาดแคลน 2. ตกอยู่ใฝ่สภาพที่ ลำบากยากแค้น

จากการเทียบคำในตารางข้างต้นชี้ให้เห็นว่า คำในทั้งสองภาษามีความสัมพันธ์กัน คำถามต่อไปก็คือ เสียง / h / ในภาษาอีสาน มีความสัมพันธ์กับภาษาจีน / h, k / ใช่หรือไม่ ในการระบุว่าคำศัพท์ในภาษาต่างๆ เป็นคำศัพท์ร่วมตระกูลกัน มีข้อกำหนดอะไรบ้าง เรื่องเดช (2531) ได้ให้คำจำกัดความของ **คำศัพท์ร่วมตระกูล** (Cognate) ว่าเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในภาษาไทยถิ่นต่างๆ ไม่ว่าจะพูดอยู่ในประเทศไทยหรือต่างประเทศก็ตาม ซึ่งเมื่อพบคำศัพท์ร่วมตระกูลปรากฏอยู่ในภาษาถิ่นใด ก็สามารถทราบได้ว่าเป็นภาษาตระกูลไทย จะมีคำศัพท์เหล่านี้ปรากฏอยู่เสมอ ในภาษาตระกูลไทยนั้นเท่าที่พบมี 2 ชนิด คือ

1. คำศัพท์ร่วมแท้ (Common Cognate) ได้แก่คำศัพท์ที่มีปรากฏในรูปของคำศัพท์เหมือนหรือคล้ายกันมากที่สุด โดยเฉพาะมีคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นเหมือนกันหรือเป็นหน่วยเสียงเดียวกันถือว่าเป็นคำศัพท์ร่วมแท้ได้ทั้งนั้น

**ข้อพิจารณาภาษาไทยถิ่นอีสานกับภาษาจีน** มีคำศัพท์ที่เหมือนหรือคล้ายกันมากที่สุดทั้งพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ โดยเฉพาะมีคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นเหมือนกันหรือเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน ยกตัวอย่างคำโดยเรียงลำดับข้อมูลคือ อักษรจีน (คำอ่าน - ความหมายในภาษาจีน) - คำภาษาอีสาน (ความหมายในภาษาอีสาน) เช่น

害	(hai4 - ร้าย)	-	ฮ้าย (ร้าย)
烘	(hong1 - ร่ม,อบ)	-	ฮง (ร่ม)
哈	(ha1 - หัวเราะ)	-	ฮา (ร่า)
閤	(han4 - กำแพงเตี้ย)	-	ฮ่าน (ร้าน)
虹	(hong2 - รุ้ง)	-	ฮุ้ง (รุ้ง)
喚	(huan4 - เรียก)	-	ฮ่วน (เรียก)
晃	(huang3 - เรื่องรอง)	-	ฮอง (สว่างจ้าตา)

2. คำศัพท์ร่วมเสียงปฏิภาค (Correspondent Cognate) ได้แก่คำศัพท์ที่มีรูปลักษณะต่างกันเพียงจุดใดจุดหนึ่ง หรือส่วนใดส่วนหนึ่งเช่น พยัญชนะ สระ เป็นต้น แต่สามารถหาลักษณะร่วมตระกูลของภาษาได้ว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกัน

**ข้อพิจารณาภาษาไทยถิ่นอีสานกับภาษาจีน** เสียงปฏิภาคดังกล่าวนี้ ในบทความนี้จับคู่ได้สองคู่ คือเกิดระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน และระหว่างภาษาไทยกับภาษาไทย

ถิ่นอีสาน สำหรับความสัมพันธ์ของภาษาไทยถิ่นอีสานกับภาษาจีนนั้น ถือว่าไม่ได้เป็นเพียงเสียงปฏิภาค แต่มีความเข้มข้นกว่านั้น คือ เป็นคำศัพท์ร่วมแท้ดังที่กล่าวแล้วในข้อ 1. สำหรับตัวอย่างคู่คำเสียงปฏิภาคระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน เช่น รุ่ง - 虹 (hong2 - รุ่ง), ร้าย - 害 (hai ร้าย), รุ - 裕 (huo1 รุ), ราญ - 撼 (han4 ทำลาย), ร้าง - 荒 (huang1 รกร้าง) ตัวอย่างคู่คำปฏิภาคระหว่างภาษาไทยกับภาษาไทยถิ่นอีสาน เช่น รุ่ง - อุ่ง ร้าย - ฮ้าย รุ - ฮู เรา - เฮา ร้าง - ฮ้าง

### อภิปรายและสรุปประเด็น

จากประเด็นคำศัพท์ร่วมแท้ ชี้ชัดว่า รายการคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานในบทความนี้ ถือว่าเป็นคำศัพท์ร่วมตระกูลกับภาษาจีนเป็นแน่แท้ เสียง / h / ในภาษาอีสานเป็นเสียงร่วมตระกูลกับภาษาจีน ในขณะที่มีความสัมพันธ์เป็นเพียงเสียงปฏิภาคกับเสียง / r / ในภาษาไทยเท่านั้น

จากข้อมูลคำศัพท์ร่วมตระกูลภาษาไทยถิ่นอีสาน (ทั้งที่รวมและไม่รวมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไท) กับภาษาจีนที่พบในบทความนี้จะเห็นว่า คำศัพท์ภาษาจีนกับภาษาไทยถิ่นอีสานใกล้เคียงกันมากกว่าคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานกับภาษาไทยเสียอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีคำในภาษาไทยถิ่นอีสานจำนวนมากที่ไม่มีในภาษาไทย แต่สามารถหาคู่คำสัมพันธ์ในภาษาจีนได้ทั้งที่เป็นคำที่มีเสียงและความหมายเหมือนกัน ถือเป็นคำเดียวกันหรือคล้ายกัน หรือสัมพันธ์กัน ยิ่งไปกว่านั้น ในบริเวณที่เป็นประเทศจีนตอนใต้ยังมีกลุ่มชนที่พูดภาษาที่มีความใกล้เคียงกับภาษาตระกูลไทเป็นจำนวนมาก เช่น ภาษาเบ (Be) ภาษาลักเกีย (Lakkia) ภาษาตระกูลกัม-สูย (Kam-Sui) ภาษาฮลาย (Hlai) ภาษาลักกะ (Laqua) ภาษาเก้อหล่าว (Gelao) เป็นต้น และเป็นที่ยอมรับกันว่า ภาษาไทยถิ่นอีสานใกล้เคียงกับภาษาเดียวกันกับภาษาของคนในประเทศลาว เป็นข้อสันนิษฐานได้ว่า คนไทยลาว หรือคนอีสานนั้น เป็นกลุ่มชนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีนอย่างใกล้ชิด จะด้วยเหตุผลที่อยู่ในความแวดล้อมของภาษาจีน หรือใกล้เคียงกับกลุ่มชนที่พูดภาษาจีน หรือเป็นภาษาเดียวกันกับภาษาจีนมาก่อนก็ตาม แต่อย่างน้อยก็แสดงให้เห็นว่า ภาษาอีสานมีความเกี่ยวข้องกับภาษาจีนเป็นแน่ บรรพบุรุษของชาวอีสานที่แต่เดิมกระจายตัวอยู่ทางตอนใต้ของจีน ได้ขยายเขตที่อยู่อาศัยลงมาถึงตอนเหนือของลาวแล้วเลยเข้าสู่ภาคอีสานของไทย

## เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2532) *พจนานุกรมภาษาอีสาน-กลาง*. ขอนแก่น: สหวิทยาลัยอีสาน.  
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2530). *พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ. อรุณการพิมพ์.
- คำพูน บุญทวี. (2548) *พจนานุกรมภาษาอีสานฉบับคำพูน บุญทวี*. กรุงเทพฯ: โป๊ยเซียน.  
เกียรติชัย เอี่ยมวรเมธ. (2541) *พจนานุกรมจีน-ไทย*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- บรรจบ พันธุเมธา. (2526) *กาเลหม่านไตในรัฐชานและคำตี้เมืองชาง*. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- บุญเกิด พิมพ์รเมธากุล. (2545) *พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน (เว้าอีสาน)*. ขอนแก่น: คลังวัฒนธรรม.
- ปราณี กุละวณิชย์. (2535) *พจนานุกรมจ้วงใต้ – ไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.  
ปราณี กุละวณิชย์และคณะ. (2527) *ศัพท์ไท 6 ภาษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พิณทอง. (2532) *สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*. อุบลราชธานี: ศิริธรรม.  
พัชราภรณ์ เศวตสุวรรณ. (2530) *การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานที่ไม่รวม  
เผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไท*. ปรินญาณิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต  
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์. (2531) *ภาษาถิ่นตระกูลไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ โรงพิมพ์  
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2549) *พลังลาว ชาวอีสานมาจากไหน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุรียา รัตนกุล. (2548) *นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ : ภาษาตระกูลไท*. สหธรรมิก. กรุงเทพฯ.
- Benedict, P K. (1942). *Thai, Kadai and Indonesian: A new alignment in Southeastern Asia*, *American Anthropologist* 44:576-601.
- (1975) *Austro-Thai: Language and Culture*. New Haven: HRAF Press.
- Brown, M. (1965.) From Ancient Thai to Modern Dialects. In *From Ancient Thai to Modern Dialects, and Other Writings on Historical Thai Linguistics*, pp. 69-254. White Lotus, Bangkok. ISBN 974-8495-07-8.

- Chamberlain,J. (1972) ‘The Origin of The Southwestern Tai’ in Bullentin des Amis du Royaume Laos,7-8:233 – 44 Vientiane
- Gedney,W. (1972) ‘A Checklist for Determining Tones in Tai Dialects’ , in Studies in Linguistics in Honor of Georg L. Trager. The Haug.Mouton.
- Grierson,G. (1903 - 28) Linguistics Servey of India,11vols.Culcutta,Office of the Superementendent of Government Printing.
- Li, Fang Kuei. (1959) “Classification by Vocabulary : Tai Dialects” in Anthro Pological Linguistics,1.2,15-21.
- .(1976) Sino-Tai, Genetics Relationship Diffusion and Typological Similarities on East and Southeast Asian Languages, Paper for the 1<sup>st</sup> Japan –US Joint Seminar on East and Southeast Asian Linguistics, Tokyo.
- 龚群虎. (2002) 《汉泰关系词的时间层次》复旦大学出版社，上海。
- 郭锡良. (1986) 《汉字古音手册》北京大学出版社，北京。
- 李方桂. (2008) 《文字图书:李方桂全集:李方桂先生口述史》清华大学出版社，北京。
- 李如龙. (2005) 《汉语方言学》高等教育出版社，北京。
- 梁敏，张均如. (1996) 《侗台语族概论》社会科学出版社，北京。